OKM **3.10.2022**

Talousjohtaja Pasi Rentola

Eduskunta

Hallintovaliokunta

Valiokunnan kokous 5.10.2022

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto valtion vuoden 2023 talousarviosta

Hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2023 jatketaan panostuksia laadukkaiden kasvatus- ja koulutuspalveluiden järjestämiseen sekä turvataan kulttuurille ja taiteelle sekä liikunta- ja nuorisotyölle riittävät määrärahatasot.

Oppivelvollisuuden laajentamisen ja toisen asteen maksuttomuuden toimeenpanoa jatketaan. Uudistuksen määrärahataso nousee ensi vuonna 102 milj. euroon ja sen piirissä aloittaa jo kolmas ikäluokka. Ensimmäisten tulosten perusteella keskeyttäminen on vähentynyt ja myös eri osapuolten, erityisesti kuntien ja toisen asteen koulutuksen järjestäjien, yhteistyö on toiminut hyvin.

Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen vahvistamista perusopetuksessa ja toisella asteella jatketaan hallitusohjelman mukaisesti. Ensi vuoden rahoitustaso on 12 milj. euroa ja lisäksi vastaavaa rahoitusta on hyvinvointialueiden valtionosuuksissa 17 miljoonaa euroa.

Lasten ja nuorten harrastustoimintaan ehdotetaan aiempien päätösten mukaisesti 14,5 milj. euroa. Tämä ns. Suomen malli tuo lisää harrastuksia lasten ja nuorten koulupäivän yhteyteen, ja tarkoituksena on, että harrastukset valitaan koulun oppilaiden toiveita noudattaen.

Lisäksi päätettiin hoiva-avustajien kouluttamisesta. Tavoitteena on 2 500 uuden hoiva-avustajan kouluttaminen vuosina 2022-2025. Ensi vuodelle hoiva-avustajien koulutukseen ehdotetaan lisättäväksi yhteensä 18,6 milj. euroa, josta Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen momentille 10,8 miljoonan euroa ja ammatillisen koulutuksen valtionosuusmomentille 7,8 milj. euroa. Lisäksi hoiva-avustajien koulutuksen määrärahatarpeita tullaan tarkastelemaan osana syksyn lisätalousarvioesityksen valmistelua. Samassa yhteydessä tarkastellaan myös ukrainalaisten pakolaisten kouluttamisen määrärahatarpeita toisen asteen koulutuksessa. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenoihin ehdotetaan ensi vuodelle 5,5 miljoonaa euron lisäystä ukrainalaisille kohdennettaviin koulutuksiin.

Hallinnonalan määrärahoihin sisällytetään lakisääteiset indeksitarkistukset. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia muutetaan siten, että koronaviruspandemiasta johtunut toiminnan volyymin ja kustannusten pienentyminen eivät vaikuta alentavasti tulevien vuosien rahoitustasoon ja jakautumiseen, minkä vuoksi kustannustenjaon ja -tason tarkistusta ei tehdä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla ensi vuonna.

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokassa yleissivistävään koulutukseen ja varhaiskasvatukseen ehdotetaan 922 milj. euroa, joka on n. 36 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa.

Maahanmuuton aiheuttamiin menoihin ehdotetaan lisärahoitusta. Ukrainasta saapuvan pakolaisvirran johdosta varhaiskasvatuksen lisämenoihin varataan 60 milj. euroa ja perusopetukseen valmistavan opetuksen lisämenoihin 120 milj. euroa. Vapaan sivistystyön kotouttamiskoulutuksen määrärahaa ehdotetaan nostettavaksi 5 milj. eurolla.

Sitouttavan kouluyhteisötyön toimintamalli vakiinnutetaan vuodesta 2023 alkaen, johon kohdistetaan 8 milj. euroa lisärahoitusta. Toimintamallilla ennaltaehkäistään koulupoissaoloja ja tuetaan varhaista puuttumista.

Suomi/Ruotsi toisena kielenä ja oman äidinkielen opetuksen laajentamiseen lisätään 2,5 milj. euroa ja yhden vuosiviikkotunnin lisäämiseen B1 kielen osalta käynnistetään opetussuunnitelmien valmistelutyö, johon panostetaan ensi vuonna 1 milj. euroa.

Lisäksi osana hallituksen kansalaisten ostovoimaa tukevia toimenpiteitä sekä valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa varhaiskasvatusmaksujen alentamiseen kohdistetaan 70 milj. euroa. Maksutulojen menetys kompensoidaan kunnille yhteisöveron jako-osuuksia muuttamalla.

Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen perusrahoitus toteutuu pääosin valtionvarainministeriön pääluokassa osana kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmää. Kuntien talouden näkymät ovat ensi vuodelle varsin myönteiset ja kertaluonteiset koronatuet vaikuttavat kuntatalouteen edelleen kohentavasti. Jatkossa kuntien taloudellista tilannetta kiristävät väestön ikääntyminen, palveluvelan purku, uudet tehtävät sekä hintojen nousu. SOTE-uudistuksen yhteydessä kuntien peruspalveluiden valtionosuudet vähenevät 5,3 mrd. eurolla ja valtionosuudet koostuvat jatkossa pääosin opetus- ja kulttuuritoimen toimialan palveluiden rahoituksesta. Uudistuksen johdosta kuntien taloudellisen tilanteen kehittymistä on seurattava entistä tarkemmin.

Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen ehdotetaan 1,3 mrd. euroa, joka on 45 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa.

Ammatillisen koulutuksen rahoituspohjan vahvistamiseen ehdotetaan 50 milj. euron pysyvää rahoitusta vuodesta 2023 lukien. Tällä voidaan turvata jatkossakin opiskelijoille riittävä opetus ja ohjaus määräaikaisten lisärahoitusten päätyttyä.

Lukiokoulutuksen korkeaa laatua ja tasalaatuisuutta vahvistetaan pian valmistuvan lukiokoulutuksen laatustrategian avulla. Vuoden 2023 aikana laatustrategiaa viedään käytäntöön kansallisilla, alueellisilla ja paikallisilla kehittämistoimilla, joihin koulutuksen järjestäjillä on käytettävissään kuluvan vuoden lopulla myönnettävää lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman rahoitusta.

Hoitajamitoituksen muutokseen vastaamiseksi uusien lähihoitajien koulutukseen ehdotetaan jo aiemmin tehdyn päätöksen mukaisesti 30 milj. euroa ja oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamista koskevaan kokeiluun 5 milj. euroa.

Taide ja kulttuuri

Taiteen ja kulttuurin määrärahoihin ehdotetaan 599 milj. euroa, joka on 13 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 talousarviossa. Väheneminen aiheutuu pääosin kertaluonteisten lisäysten poistumisesta.

Talousjohtaja Pasi Rentola

Taiteen ja kulttuurin määrärahoilla vahvistetaan luovan työn tekemisen edellytyksiä ja osallisuutta. Talousarvioesityksessä kulttuurialan rahoitusta turvataan 4,7 miljoonalla eurolla, jolla kompensoidaan rahapelitoiminnan tuottojen vähenemistä. Talousarvioesityksessä kulttuurialan rahoitusta turvataan kompensoimalla rahapelituottojen väheneminen täysimääräisesti.

Osallisuutta lisäävän kulttuuriosallistumisen tavoitteena vuonna 2023 on, että taide-, kulttuuri- ja kirjastopalveluja on saatavilla eri väestöryhmien tarpeisiin ja palvelujen käyttö palaa vuotta 2020 eli koronapandemiaa edeltäneelle tasolle. Syksyn 2022 tietojen mukaan kävijät eivät ole toistaiseksi palanneet entiseen tapaan kulttuuritilaisuuksiin, vaikka koronapandemia on hellittänyt eikä rajoituksia ole enää voimassa. Jos tilanne jatkuu tällaisena, kulttuuripalveluja tarjoavien kulttuurilaitosten ja -toimijoiden tulonmuodostus heikkenee. Kunnissa tämä näkyy kulttuurilaitosten ja -toimijoiden rahoituspaineina, mihin kuntien saattaa kuitenkin olla niiden taloustilanteen takia vaikea vastata.

Liikuntatoimi

Liikuntatoimen määrärahoihin ehdotetaan 154 milj. euroa, joka on 0,5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Liikunnan ja huippu-urheilun edistämistä jatketaan v. 2023 hallitusohjelman ja liikuntapoliittisen selonteon toimeenpanon mukaisesti.

Nuorisotyö

Nuorisotyön määrärahoihin ehdotetaan n. 77 milj. euroa, joka on 4,2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Panostuksilla nuorisotyöhön parannetaan nuorten edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista.

Kuntatalouden näkymistä

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että rahoituksen siirto hyvinvointialueelle pienentää kuntien taloudellista liikkumatilaa ja kuntien rahoituksen ja tehtävien yhteyteen tulee jatkossa kiinnittää aikaisempaa enemmän huomioita myös kuntatasolla. Perusteena on kuntien toimintaympäristön muutoksista aiheutuvan palvelutarpeen eriytyminen erityisesti ikärakenteen muutoksen johdosta. Tällä hetkellä perusopetuksen aloittavan ikäluokan suuruus on noin 58 000 kun taas kuluvana vuonna syntyneiden aloittaessa perusopetuksen vuonna 2029 ikäluokan suuruus on noin 46 000. Näin palvelutarve laskee seitsemässä vuodessa noin 20 prosentilla ja lasku kohdentuu erityisesti asukasmäärältään pienempiin kuntiin, jotka sijaitsevat useimmiten myös harvaan asutuilla seuduilla. Palvelurakenteita ja kustannustasoa ei ole mahdollista sopeuttaa ikäluokkien pienentymisen suhteessa, jolloin palveluiden järjestämisen yksikkökustannukset eriytyvät kuntien välillä.

Kahden edellisen vuoden aikana kertaluonteiset koronatuet ovat merkittävästi kohentaneet kuntataloutta. Sen sijaan jatkossa kuntien taloudellista tilannetta kiristävät väestön ikääntyminen, uudet tehtävät sekä hintojen nousu.

Kuntien ICT/digitalisaation näkymistä

OKM **3.10.2022**

Talousjohtaja Pasi Rentola

Kuntien ICT-palveluiden ja digitalisaation toteuttamisessa korostuu jatkossa varhaiskasvatuksen ja yleissivistävän koulutuksen palvelut, joiden rahoitus on ollut perinteisesti pienempää kuin sosiaali- ja terveydenhoitoalalle kohdennetut määrärahat. Hyvinvointialueiden muodostamisen myötä kunnista poistuu osaamista ja ict-palveluihin kohdennettua rahoitusta, joka saattaa tulevaisuudessa kasvattaa eriarvoisuutta eri kokoisten kuntien kyvykkyydessä ylläpitää tarvittavaa infrastruktuuria ja ICT-palvelutuotantoa.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää niiden palvelunohjaustehtävien toteuttamiseen, joissa edellytetään sosiaali- ja terveysviranomaisten ja opetustoimen henkilökunnan yhteistyötä. Rekisterinpitäjyyden hajautuminen kuntien ja hyvinvointialueiden kesken edellyttää jatkossa lisäkehittämistä ja koordinaatiota siten, että esimerkiksi oppilashuoltoa voidaan toteuttaa kansallisesti yhdenvertaisesti ja oppijan oikeus tukipalveluihin ei viivästy tai aiheuta kohtuutonta hallinnollista kuormitusta.